

Gyorsfelmérés a veszélyhelyzetben a háztartások pénzügyi magatartásának
változásáról

az Állami Számvevőszék Pénzügyi Tudatosság Facebook oldalának olvasói
körében

Budapest, 2020.

Készítette:

Kiss Beatrix elnöki megbízott

Dr. Kovács Diána projektvezető

A felmérés háttere

Az Állami Számvevőszék az elmúlt években **társadalmi felelősségvállalásának** kiemelt területévé tette a magyar lakosság pénzügyi kultúrájának fejlesztését és jelentős erőfeszítéseket tett annak érdekében, hogy **a lakosság pénzügyi, közpénzügyi, közteherviselési ismeretei bővüljenek, valamint ezzel párhuzamosan a (köz)pénzügyekkel kapcsolatos attitűdök és magatartásformák fejlődése is megvalósuljon**. A számvevőszék ezirányú törekvését az Országgyűlés 2014-ben határozatban is elismerte.

A koronavírus okozta gazdasági hatások a háztartásokat is negatívan érintik, hiszen egy esetleges jövedelem kiesés nagymértékben rontja anyagi helyzetüket, ami befolyásolja mind a számlák befizetését, mind a hitel-visszafizetési és a megtakarítási képességet is. Ez pedig azt eredményezheti, hogy az emberek nem tudják fenntartani családjukat, háztartásukat.

A jelenlegi helyzet alkalmat teremtett arra, hogy megnézzük, vajon a lakosság hogyan reagál pénzügyileg a veszélyhelyzetre, hogyan változott ennek hatására pénzügyi magatartásuk.

A felmérés célja és módszere

A felmérés célja volt, hogy képet adjon arról, hogy egy váratlan esemény bekövetkezésekor, jelen esetben a járvány okozta válsághelyzetben hogyan változtak az emberek, háztartások pénzügyi szokásai, magatartásai, esetleg milyen válságkezelő megoldásaik vannak.

A lekérdezés online kérdőív segítségével történt a Pénzügyi Tudatosság Facebook oldalán, amely elsősorban az 1115 követő számára volt elérhető és kitölthető. A gyakorlatban a kitöltőkről az mondható el, hogy Facebook-felhasználók. A teszt kitöltésére 1 hét állt a rendelkezésre, 2020. április 28. és május 5. között.

A felméréssel további célunk az volt, hogy a lehető legtöbb információt, illetve egy aktuális trendet kapjunk az ÁSZ Pénzügyi Tudatosság Facebook olvasóinak pénzügyi gondolkodásáról és állapotáról, amely alapján tovább építhetjük pénzügyi magatartásuk helyes irányba terelését, illetve tovább erősíthetjük pénzügyi tudatosságukat.

A felmérés középpontjában az OECD által készített felmérés három nagy témaköre állt: a költségvetés készítés, a megtakarítás és a hitelfelvétel.

Az OECD által kidolgozott 2010-es, majd 2015-ös reprezentatív mintán végzett nemzetközi felmérése után 2018-ban megismételt felmérésben nézték meg a felnőtt lakosság pénzügyi tájékozottságát.

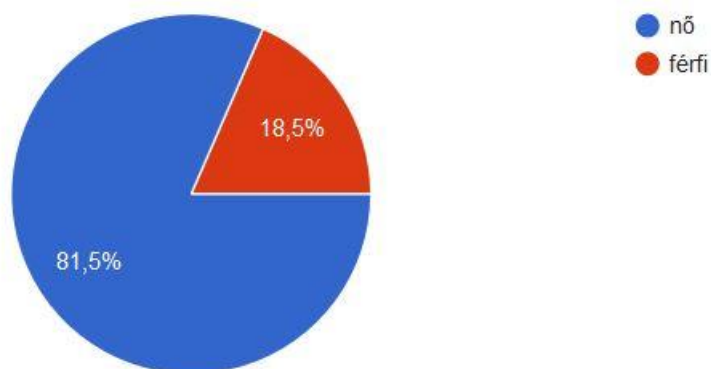
A kutatási eredmények arra világítottak rá, hogy a magyar családok pénzügyi ismeretei továbbra is hiányosak. Pozitív változás volt, hogy jóval kevesebben küzdenek napi megélhetési gondokkal, mint 2010-ben vagy 2015-ben, ám a többletjövedelmet csak **kevesen teszik félre a "nehezebb napokra"**.

A 2018-as felmérés szerint a háztartások kb. 60 százaléka legfeljebb **három hónapot vészelne át elköltözés és hitel felvétele nélkül**, ha elveszítené a fő jövedelemforrásnak számító keresetét, munkabérét.

Mérésről mérésre **csökkenő tendenciát mutat** azok aránya, akik **háztartási költségvetést készítenek**. 2018-ban ez csupán a felmérésben résztvevők ötödére (21%) volt jellemző, míg nyolc évvel ezelőtt minden harmadik (32%) megkérdezett háztartás aktívan tervezte bevételeit és kiadásait. Egyértelműen megfigyelhető volt a tendencia, hogy az iskolai végzettség, illetve a háztartás jövedelmének emelkedésével nőtt a költségvetést készítő háztartások aránya.

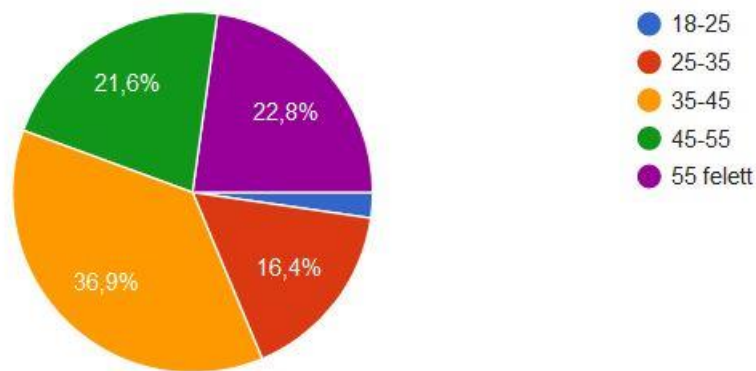
Eredmények

A kérdőívet összesen 440 fő töltötte ki. A válaszadó férfiak és nők közötti megoszlását az alábbi ábra szemlélteti:

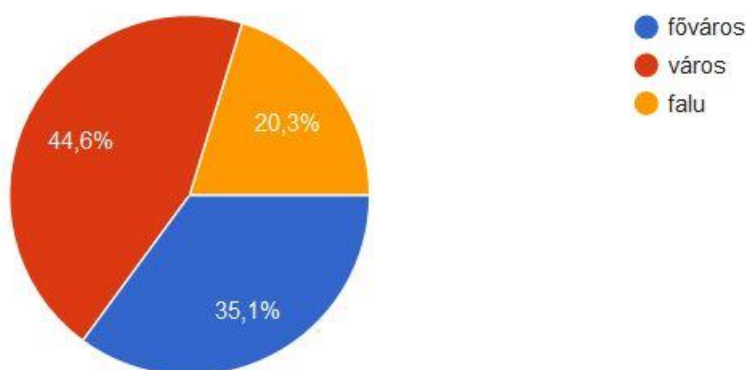
1. ábra: a válaszadók nemek szerinti megoszlása

A kérdőívet összesen kitöltő 440 személy közül 358 fő nő és 81 fő férfi volt. Tehát a nemek közötti arány tekintetében jelentős eltérés van.

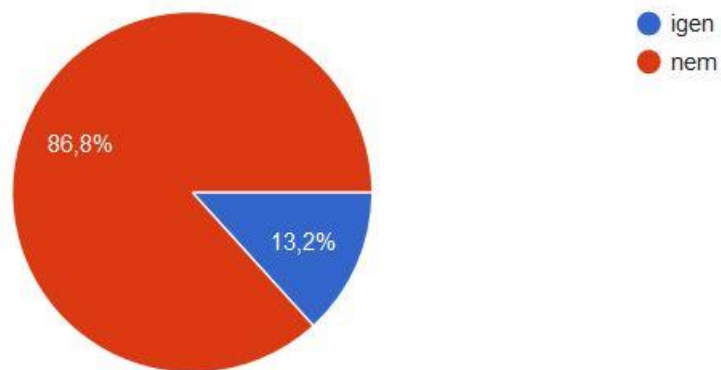
2. ábra felmérésben résztvevők megoszlása életkor szerint

Mint ahogy a 2. ábra szemlélteti, a kérdőíves vizsgálatban résztvevők korcsoport szerinti megoszlásában legtöbb válasz a 35 és 45 év közöttiektől érkezett, míg a legkevesebb érdeklődőt a 18-25 év közötti korosztályból mozgattott meg a felmérés. A többi korcsoport hasonló arányban képviseltette magát a felmérésben. A második legaktívabb csoportot az 55 év felettek alkották, megelőzve ezzel a 45-55 év közöttieket.

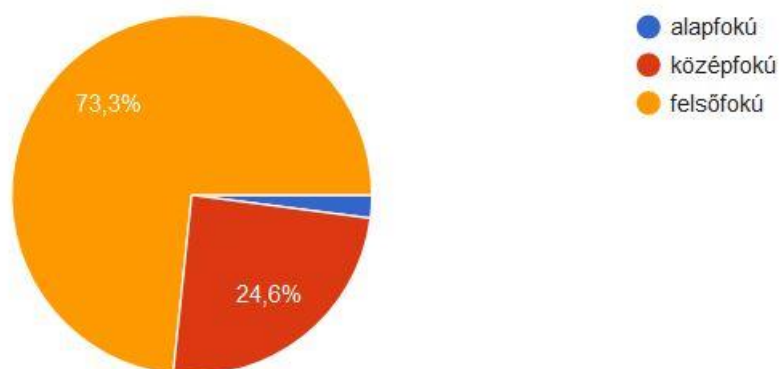
3. a válaszadók lakhely szerinti megoszlása

A 3. ábra adataiból jól látható, hogy a válaszadók lakhely szerinti megoszlása igen változatosan alakult. A 44,6 %-a jelölte lakhelyéül a várost, míg a fővárosban lakó kitöltők aránya 35 %, az olvasóink 20 %-a pedig falun lakik.

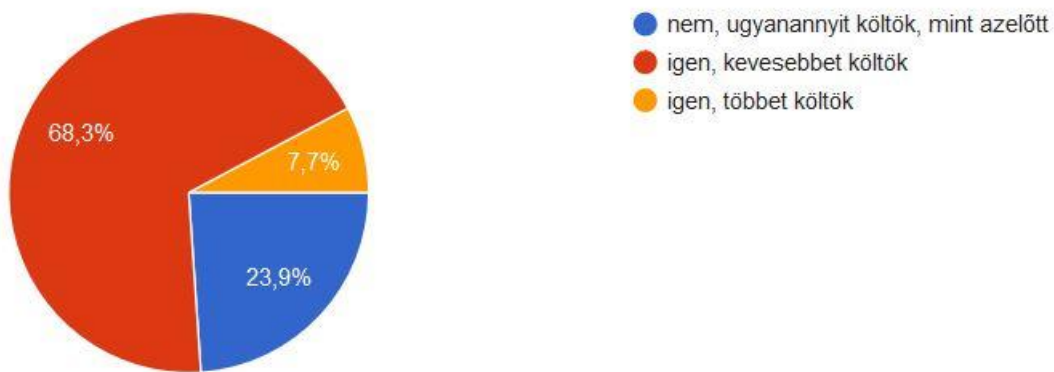
4. ábra Ön egyedül él?

A válaszadók többsége partnerrel él együtt, illetve háztartásban él.

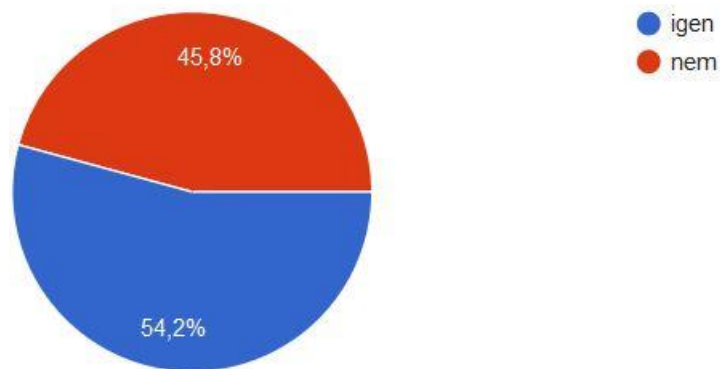
5. ábra megoszlása iskolai végzettség szerint

A válaszadók csupán 9 %-a nyilatkozott úgy, hogy a legmagasabb iskolai végzettsége alapfokú. Az érettségivel rendelkezők aránya 24 %, míg a felsőfokú végzettségűeké 73%. Tehát a vizsgálatban résztvevők többsége diplomával rendelkezik.

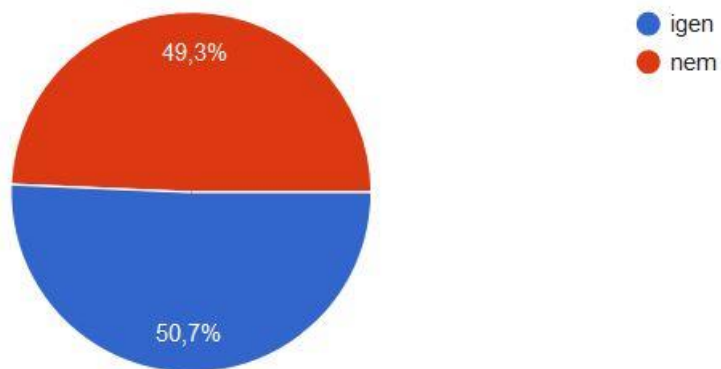
6. ábra A járvány okozta válsághelyzet hatására változtak-e a pénzköltési szokásai?

A 6. ábra jól szemlélteti, hogy a válaszadók többsége, 68 % a válság hatására kevesebbet költ, közel 24 % ugyanannyit és mindössze 7 % az, aki azt vallotta, hogy többet költ. Ez alapján elmondható, hogy egyrészt megfontoltabbak a kitöltők, másrészt a csökkenő kiadások mellett szól a home office-ban történő munkavégzés, amely csökkenti a munkába járás, utazás költségeit, illetve a korlátozások miatt számos szolgáltatás igénybevétele is szünetel. Pozitívumként értékelhető, hogy az otthonmaradók nem estek áldozatúul a különböző online akciók marketing fogásainak és nem kezdetek felesleges pénzszerzésbe.

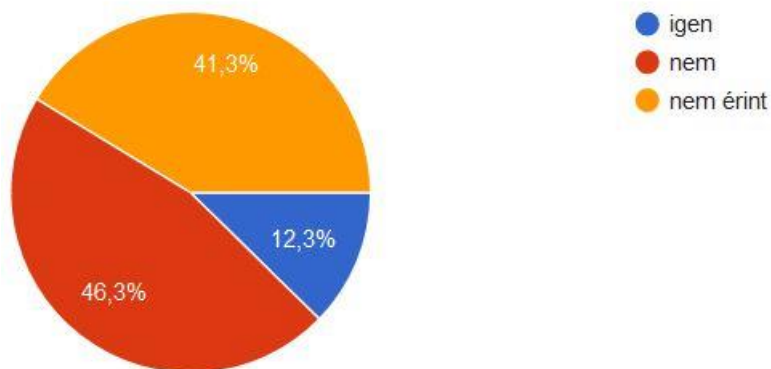
7. ábra Szokott-e családi költségvetést készíteni?

A megkérdezettek több mint a fele - 54 %-a – azt vallotta, hogy rendszeresen készít költségvetést. Ez a jelenlegi helyzetben öröndetes hír, hiszen az OECD 2018-as felmérése arra mutatott rá, hogy évről évre jelentősen csökken a háztartási költségvetést készítőök száma.

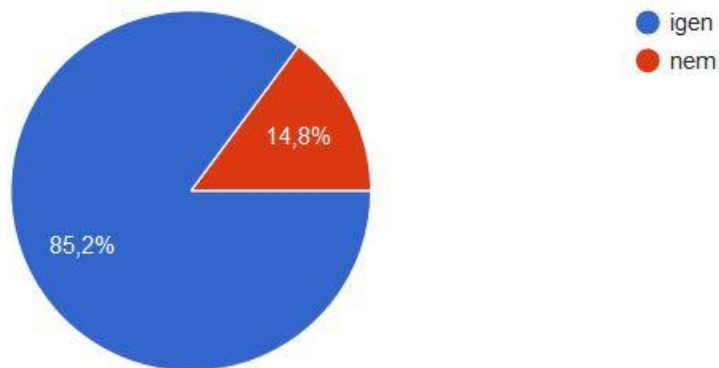
8. ábra Újratervezte-e a családi bevételeket és kiadásokat a járvány okozta válsághelyzet hatására?

Érdekesen alakultak a válaszok, hiszen közel ugyanannyian tervezték újra a költségvetésüket a járvány hatására, mint amennyien nem.

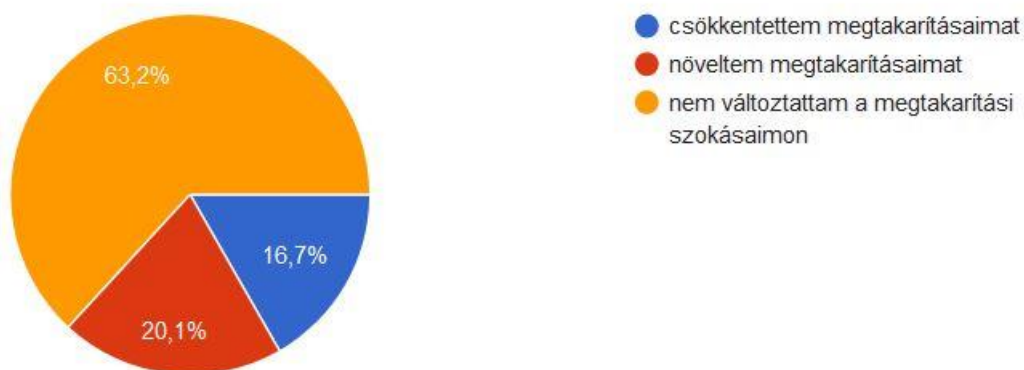
9. ábra Él-e a hitelfizetési moratórium lehetőségével?

A válaszadók közel fele nem élt a hitelfizetési moratóriummal, és elég nagy arányban 41 %-ban nyilatkoztak úgy, hogy nem is érinti őket. Ebből az a következtetés vonható le, hogy vagy nincs hitelük.

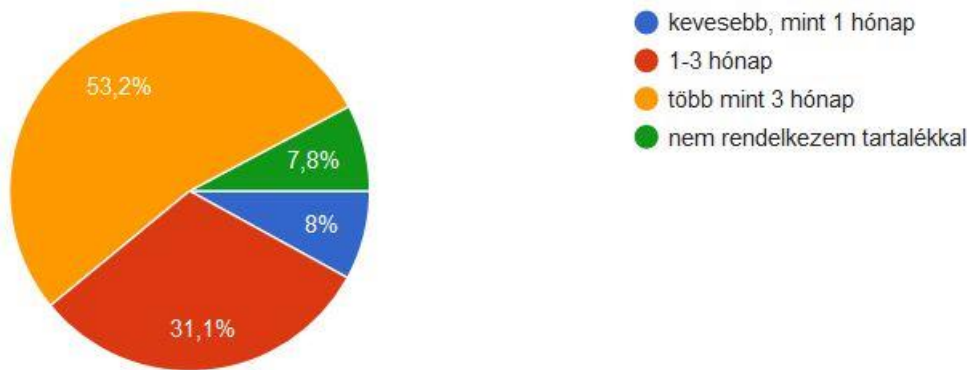
10. Szokott-e félretenni, vannak-e megtakarításai?

A 10. ábra adataiból jól látható, hogy a válaszadók jelentős többségének, 85 %-nak vannak megtakarításai és rendszeresen tesznek félre. Az OECD legutóbbi kutatása szerint a jobb megélhetés és pénzügyi helyzet ellenére mégsem nőttek a megtakarítások. Ugyanakkor a KSH adatai alapján 2015-2019 között 50 %-kal nőtt a háztartások pénzügyi vagyona, ami jól visszatükröződik az olvasóink válaszában.

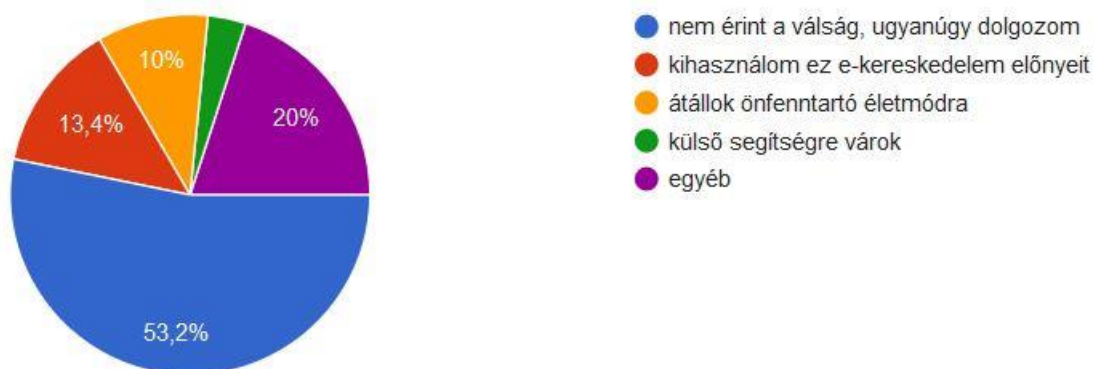
11. ábra A válsághelyzet hatására hogyan változtatott megtakarítási szokásai?

A 11. ábra jól szemlélteti, hogy a válaszadók többsége, azaz 63 %-a nem változtatott megtakarítási szokásain, tehát a járvány ellenére is tovább tudnak takarékoskodni. Pozitív, hogy 20 % a jelenlegi helyzetben is tudta növelni a megtakarításait és mindössze 16 % válaszolta azt, hogy csökkentette.

12. ábra Amennyiben megszűnne a munkahelye hány hónapra elég tartalékkal rendelkezik?

A válaszadók valamivel több, mint a fele több mint 3 hónapig fent tudná tartani magát, ha megszűnne a munkahelye. Az ÁSZ évek óta arra hívja fel a figyelmet, hogy a családoknak legyen legalább 3 havi megtakarítása, ha váratlan helyzet miatt megszűnne a jövedelme. Megnyugtató válasz. A megkérdezettek több mint felének több mint 3 hónapra elég megtakarítása van, 31 %-nak 1-3 hónapra elég tartaléka és közel szinte azonos azok száma, akiknek semmilyen tartaléka nincsen, illetve akiknek kevesebb, mint 1 hónapra elegendő.

13. ábra Mit tesz annak érdekében, hogy átvészelve ezt az időszakot?

A válaszadók több mint fele azt nyilatkozta, hogy nem érinti a válság, mert nem történt változás a munkahelyén. A megkérdezettek közel azonos arányban használják ki az e-kereskedelem előnyét és állnak át önfenntartó életmódra és csupán 3 % vár külső segítségre. Viszonylag nagy szám, aki egyéb módon vészeli át ezt az időszakot.

Összefoglalás

Az Állami Számvevőszék Pénzügyi Tudatosság Facebook oldal olvasói közül a válaszadókról elmondható, hogy a legnagyobb arányban pénzt félre tevő fogyasztók városban élnek, diplomával rendelkeznek, családban élnek és 35-45 éves korosztályba tartozó hölgyek, akik nagyobb figyelmet fordítanak a háztartásban a pénzügyekre.

A válaszadók többsége, 68 %-a a válság hatására kevesebbet költ. A válaszadók nagy része tehát visszafogta a költéseit és csak kis számban voltak azok, akik többet költöttek a járvány előtti időszakhoz képest. A válaszadóknak kicsit több mint fele (54 %) vallotta azt, hogy készít költségvetést, miközben szinte ugyanannyian tervezték át a költségvetésüket a járvány hatására, mint amennyien nem foglalkoztak ezzel. Ebből az a következtetés vonható le, hogy valószínűleg a költségvetést készítőik azok, akik újra tervezték kiadásait és bevételeiket. Vagyis akinek beépült a mindennapjaiba a tervezés mint szokás, az egy válsághelyzetben is úgy reagál, hogy tervezéssel indít. Ami azért egy jó hír, mert az ÁSZ üzenetei régóta egyértelműek: A jó gazdálkodás alapja a pénzügyi tervezés, hiszen ez az, ami kiszámíthatóságot és biztonságot jelent a családok számára. Úgy véljük, hogy ezt a törekvést kell továbbra is erősíteni a családoknál.

A megkérdezettek közel fele nem élt a hitelfizetési moratóriummal, és elég nagy arányban, 41 %-ban nyilatkoztak úgy, hogy nem is érinti őket, tehát nincs hitelük. Az a tény, hogy ilyen nagy számban fizették továbbra is a törlesztő-részleteket, összefüggést mutat azzal, hogy a válaszadók több mint fele továbbra is ugyanúgy dolgozott, tehát nem volt jövedelemkiesése. A törlesztési moratórium célja is az volt, hogy azok, akiknek a megélhetése veszélybe került, kapjanak lehetőséget a pénzügyi túlélésre, ne kerüljenek adósságspirálba.

Az, hogy a kitöltőink nagy számban nem éltek a moratórium lehetőségével, azt mutatja, hogy terveztek, számoltak, és tudták, hogy most ugyan a zsebükben maradna a törlesztő-részlet, de a hitelfizetés törlesztő-ideje megnő a moratórium időszakával és még tovább maradnak fizetési kötelezettségben.

A válaszadók 85 %-ának vannak megtakarításai, rendszeresen tesznek félre, ami visszatükrözi azon KSH adatai alapján 2015-2019 között készített elemzés adatait, amely alapján 50 %-kal nőtt a háztartások pénzügyi vagyona.

A válaszadók többsége, 63 %-a nem változtatott megtakarításai szokásaikon, tehát a járvány ellenére is tovább tudnak takarékoskodni. Pozitív, hogy 20 %-a jelenlegi helyzetben is tudta növelni a megtakarításait és mindössze 16 % válaszolta azt, hogy csökkentette. Ez azért érdekes adat, mert ha 68 % kevesebbet költ, mint a járvány okozta válsághelyzet előtt, akkor vajon mi lehet az oka annak, hogy csak 20 %-uk növelte a megtakarításait? Vajon mi történt azzal az el nem költött pénzzel, aminek csak egy része került a megtakarítások közé? Ez a későbbiekben a Projekt szempontjából fontos kérdésfeltevés, mert elképzelhető, hogy ugyan nem költötte el, de megtakarításként sem tekint még rá, hanem mondjuk még a folyószámláján van. Pedig ez a pénz félretehető nyaralásra, önkéntes nyugdíj- vagy egészségpénztári számlára, vagy leköthető állampapírban.

A válsághelyzet teremtette bevételek elmaradása tekintetében egy havi bevételkiesést biztosan nem vészelne át gond nélkül a megkérdezettek legalább 8 százaléka. Az egy és három hónap közötti időszakot fedezni képesek aránya 31%, míg a három hónapnál hosszabb

időszakot átvészalni képes fogyasztók a válaszadó olvasóink fele 53 %. Egyéb kutatásokból tudható, hogy a megtakarítók elsődleges célja a háztartás pénzügyi stabilitásának biztosítása, a jövőbeni biztonság, ami jelen helyzetben is helytálló.

A válaszadók több mint fele azt nyilatkozta, hogy nem érinti a válság, mert nem történt változás a munkahelyén. A megkérdezettek közel azonos arányban használják ki az e-kereskedelem előnyét és állnak át önfenntartó életmódra és csupán 3 % vár külső segítségre. Viszonylag nagy szám, aki egyéb módon vészeli át ezt az időszakot. A válaszok közül talán a legmeglepőbb adatot az egyéb opciót választók száma jelentette. Azok száma, akik azt a választ adták, hogy nem érinti őket a válság, mert továbbra is dolgoznak, a legmagasabb. Ennél a válasznál arra koncentráltunk, hogy a jövedelme ugyanannyi maradt, ezért nem érinti a válság. Aki az e-kereskedelem előnyeit használja ki, vélhetően szintén nem érintett pénzügyi szempontból negatívan a válsággal, hiszen a válságban az költött online felületen, akinek az offline költségei elmaradtak és volt anyagi lehetősége kihasználni azt, hogy a kereskedelem áttért az online térre, adott esetben kedvezményeket biztosítva az online vásárlóknak. Aki átállt önfenntartó életmódra – itt véleményem szerint az otthoni sütés-főzést kell elsősorban érteni – az szintén egy megoldást próbált találni a helyzetre, választ adni, de nem feltétlenül anyagi okok miatt, hiszen kitöltőink nagy része, 80%-a városi vagy fővárosi illetőségű.

A külső segítségre váró válaszadók azok, akiknek egyértelműen anyagi segítségre lenne szükségük.

Az egyéb módon átvészelt kitöltők 20%-os aránya további feltérképezést érdemelne. Itt nagy valószínűséggel történt jövedelem-kiesés, munkahely-váltás, esetleg annak elvesztése, de még nem tartja magát a külső segítségre várónak sem. Ebben a körben érdemes tanácsot adni, mert véleményem szerint itt van egy olyan réteg, akik fogékonyak arra, amit mi mondunk, hiszen kitöltötték a kérdőívet, tehát érdeklődnek a pénzügyi kérdések iránt.

Összességében elmondható, hogy a Pénzügyi Tudatosság Facebook oldalunk olvasói közül a kitöltők pénzügyileg tudatosak, felkészültek, terveznek és fegyelmezettek. Ahogy az is látszik, hogy érdemes a cikkeinkben rámutatni alapösszefüggésekre, mert azokat könnyedén lehet hasznosítani.

Az OECD kutatás rámutatott, hogy a 2008-as válság elmúltával 2010 és 2018 között a lakosság a pénzügyeit tekintve egyre inkább tücsök, mint hangya módjára élte. Azonban válaszadóink nagy része szerencsére a hangya életmódot választotta.

A fenti eredmények tükrében továbbra is fontos cél, hogy fejlesszük a magyar társadalom pénzügyi tudatosságát, megerősítsük azokat, akik jó úton vannak, és felelősen támogassuk és utat mutassunk azoknak, akik még keresik azt.